TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı :20824
Tarih :26.10.2026

52180

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri ERSOY** tarafından Anayasanın 98' inci ve TBMM İçtüzüğünün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Semra ÇAĞLAR GÖKALP

Bitlis Milletvekili

Cumhuriyet tarihi boyunca Kürtçe şarkı ve ezgilerin Türkçeleştirilerek özgün dilinden ve kültürel kaynağından koparılması, eser sahiplerinin adlarının silinmesi ve eserlerin başka kişiler adına kaydedilmesi uzun yıllardır kamuoyunun gündemindedir. Kürt araştırmacı ve müzikolog Veysi Varlı, arşivindeki 28 bini aşkın eseri dinleyerek karşılaştırdığını ve 4 bin 971 Kürtçe eserin Türkçeleştirildiğini tespit ettiğini açıklamıştır. Varlı, bu sayının daha yüksek olabileceğini; farklı sanatçılar tarafından yeniden kaydedilen eserlerin kültürel kaynaklarının görünmez hâle gelebildiğini belirtmiştir.

Kürtçe müzik mirasının kayıt altına alınması Cumhuriyet öncesine uzanmaktadır. Aleksandre Jaba koleksiyonunda 1860 tarihli Kürtçe şarkı yazmaları bulunmakta; Robert F. Reigle'ın çalışması Kürt müziğinin erken ses kayıtlarını 1902'ye kadar götürmektedir. Komitas'ın 1903 tarihli Kürt ezgileri yayını da erken nota kaynakları arasındadır. Cumhuriyet döneminde ise 1926'da Darülelhan'ın başlattığı, 1937'den itibaren Ankara Devlet Konservatuvarının sürdürdüğü derleme çalışmaları ve sonraki radyo yayınları, Kürtçe eserlerin özgün dil ve kaynaklarından koparılarak Türkçeleştirilmesi ve "Türk Halk Müziği" repertuvarına dâhil edilmesinin kurumsal araçları olarak işlev görmüştür. Bu süreçlerde oluşturulan ses kayıtları, derleme fişleri, notalar ve repertuvar belgeleri, eserlerin özgün dilleri ile yayımlanan biçimlerinin karşılaştırılabileceği kaynaklardır. Konuya ilişkin "De Lorî–Şey Yani", "Ax Fadikê–Oy Fadike", "Yek Mûmik–Bir Mumdur İki Mumdur", "Lê Dotmam–Ben Yetim Ben Öksüz", "Ey Niştiman–Ankara'nın Taşına Bak", "Ez Kevokim–Hele Yar Zalim Yar" ve "Cotkar–Beyaz Gül, Kırmızı Gül" Türkçeleştirme örnekleri sık sık gündeme getirilmektedir.

Kürtçe müzik üretiminin çeşitli dönemlerde yasak ve kısıtlamalarla karşılaşmış olması, bugün kamu kurumlarında bulunan kayıtların erişime açılmasını ve geçmiş uygulamaların incelenmesini ayrıca önemli kılmaktadır. Bakanlığın kültürel mirası koruma sorumluluğu; Kürtçe eserlerin özgün dil ve kaynak bilgilerinin korunmasını, yanlış atıfların düzeltilmesini ve hak sahiplerinin başvurularının sonuçlandırılmasını da kapsamaktadır.

Bu bağlamda;

1. Bakanlığınızın, Türkçeleştirilen Kürtçe şarkı ve ezgileri belirlemek amacıyla bugüne kadar yürüttüğü bir araştırma var mıdır? Varsa hangi tarihlerde yapılmış, kaç eser incelenmiş ve hangi sonuçlara ulaşılmıştır? Araştırma raporlarını kamuoyuna açıklayacak mısınız?
2. Veysi Varlı'nın 4 bin 971 Kürtçe eserin Türkçeleştirildiğine ilişkin açıklaması üzerine inceleme başlatılmış mıdır? Araştırmacıyla iletişim kurulmuş, eser listesi ve karşılaştırmalı kayıtlar talep edilmiş midir?
3. Bakanlığınızın ve bağlı kuruluşlarının arşiv, yayın ve repertuvarlarında Kürtçe olduğu belirtilerek kayıt altına alınmış kaç müzik eseri bulunmaktadır? Bunların eser adı, dili, yöresi, kaynak kişisi, derleme tarihi ve arşiv numarası bilgileri nelerdir? Dil ve kaynak bilgisi bulunmayan kayıtların sayısı kaçtır?
4. Darülelhan, Ankara Devlet Konservatuvarı ve sonraki kamu derlemelerine ait, Bakanlığınızın elinde bulunan veya ilgili kurumlarla iş birliği içinde erişebildiği özgün ses kayıtları ile yayımlanan nota ve sözler karşılaştırılmış mıdır? Kürtçe sözlerin çıkarıldığı, değiştirildiği veya Türkçe sözlerle ikame edildiği kaç eser belirlenmiştir? Bu değişiklikleri yapan kişiler ve değişikliklerin dayandırıldığı kararlar tespit edilmiş midir?
5. Özgün kayıtları Kürtçe olan eserlerin yalnızca "Urfa ağzı", "Diyarbakır ağzı" gibi yöre bilgileriyle veya dil bilgisi verilmeden sınıflandırıldığı örnekler var mıdır? Varsa bu kayıtların dil ve kaynak bilgilerini düzeltmek için hangi işlem yapılmıştır?
6. Kürtçe eserlerin Türkçeleştirildiğine, gerçek söz yazarı ve bestecileri yerine başka kişiler adına bildirildiğine ilişkin son on yılda Bakanlığınıza kaç başvuru yapılmıştır? Kaç başvuruda yanlış atıf veya hak ihlali tespit edilmiş; kaç kayıt düzeltilmiş ve hangi idari ya da adli işlemler başlatılmıştır?
7. Eser sahibinin adı bilindiği veya eser sahipliği iddiası bulunduğu hâlde "anonim" olarak yayımlanan Kürtçe eserler için bakanlığınızca bugüne kadar bir inceleme yürütülmüş müdür?
8. Bakanlığınızın yayımladığı veya mali destek verdiği albüm, konser ve diğer müzik projelerinde eserlerin özgün dili ve kaynağı kontrol edilmekte midir? Yanlış söz yazarı, besteci veya anonim bilgisiyle kamu kaynağı kullanıldığı tespit edilen projeler var mıdır? Varsa bunlar hangileridir ve hangi işlem yapılmıştır?
9. Özgün kayıtlar, derleme fişleri, saha defterleri ve repertuvar değişikliklerine ilişkin kararlar araştırmacılara ve hak sahiplerine açık mıdır? Erişime kapalı belgeler varsa kapalı tutulmalarının hukuki gerekçesi nedir? Bu belgeleri ne zaman erişime açacaksınız?
10. Kürtçe eserlerin özgün kayıtlarını, farklı varyantlarını ve doğrulanmış eser sahipliği bilgilerini birlikte sunan, kamuya açık bir dijital arşiv oluşturacak mısınız? Bu çalışma için ayrılmış bütçe, sorumlu birim ve uygulama takvimi var mıdır?
11. Araştırma, arşivleme ve müzik eğitimi ihtiyacı kapsamında son beş yılda Kürtçe müzik mirasının korunmasına yönelik hangi projeler desteklenmiş ve her birine ne kadar kaynak ayrılmıştır? Kürtçe müzik eğitimi ve özgün dilde kuşaklar arası aktarım için yürütülen somut çalışmalar nelerdir?